

POSTANOWIENIE

22 sierpnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Paweł Grzegorzczuk

na posiedzeniu niejawnym 22 sierpnia 2024 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa M. W. i B. T.
przeciwko Bankowi AG w W.
o zapłatę i ustalenie,
na skutek skargi kasacyjnej Banku AG w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z 15 grudnia 2022 r., VI ACa 545/20,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. obciąża pozwaną kosztami postępowania kasacyjnego, pozostawiając ich wyliczenie referendarzowi sądowemu.**

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Przepis ten odpowiada charakterowi skargi kasacyjnej, będącej nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, o dominującym publicznoprawnym charakterze, przysługującym od orzeczeń wydanych po przeprowadzeniu dwuinstancyjnego postępowania sądowego, w którym sąd pierwszej i drugiej instancji dysponuje pełną kognicją w

zakresie faktów i dowodów. W powiązaniu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. oznacza to, że w skardze kasacyjnej nieodzowne jest powołanie i uzasadnienie okoliczności o charakterze publicznoprawnym, które stanowią wyłączną podstawę oceny pod kątem przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (przyczyn kasacyjnych).

Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca Bank AG w W. powołała się na potrzebę wykładni art. 4 ust. 2 i art. 6 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz. Urz. WE L 95, s. 29, dalej „dyrektywa 93/13”), art. 65 k.c., art. 354 k.c., art. 358 § 2 k.c., art. 385¹ § 1 i 2 k.c., art. 385² k.c., art. 69 ust. 3 pr. bank. i art. 189 k.p.c. Wskazała również na występujące w sprawie istotne zagadnienia prawne, dotyczące, po pierwsze, zasadności przyjęcia nieważności umowy kredytu na skutek uznania za abuzywne „klausul spreadowych”, nieokreślających głównego przedmiotu umowy, po drugie, możliwości odwołania się w celu określenia oprocentowania kredytu powiązanego z walutą obcą – po stwierdzeniu abuzywności klauzul indeksacyjnych – do stawki WIBOR, skoro w umowie stawka ta występuje i – po trzecie – zasadności kwalifikowania umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego jako kredytu udzielonego w złotych polskich.

Powołanie się na istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) wymaga sformułowania problemu prawnego i uzasadnienia, że ma on precedensowy (nowy) charakter lub znaczenie dla rozwoju prawa. Problem ten powinien odnosić się do konkretnych przepisów prawa i zostać ujęty w sposób abstrakcyjny, a zarazem wiązać się z rozpoznawaną sprawą; konieczne jest przy tym wskazanie argumentów, które prowadzą do jego rozbieżnych ocen (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11, z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z dnia 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07, z dnia 10 kwietnia 2014 r., IV CSK 623/13, z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, z dnia 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14).

W celu uzasadnienia potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów

(art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) konieczne jest natomiast wykazanie, że określony przepis prawa lub zespół tych przepisów, mimo że budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w judykaturze w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08 i z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/07).

Bliższa analiza wniosku nie pozwalała uznać, by w sprawie zakończonej zaskarżonym wyrokiem wystąpiły powołane przyczyny kasacyjne.

Przytoczone we wniosku wątpliwości i zagadnienia – w zestawieniu z zarzutami skargi i przedmiotem postępowania – odnosiły się do konsekwencji zawarcia w umowie kredytowej powiązanej z walutą obcą (frankiem szwajcarskim) postanowień umownych wyrażających ryzyko walutowe i odsyłających do kursu waluty obcej ustalanego przez bank przy przeliczeniu waluty obcej na złote polskie i odwrotnie. Problematyka ta nie stanowi *novum* i była wielokrotnie podejmowana w nowszym orzecznictwie Sądu Najwyższego w odniesieniu do zbliżonych treści umów kredytowych. Uzasadnia to skrótowe odniesienie się do motywów wniosku.

W judykaturze wyjaśniono, że określenie wysokości należności obciążającej kredytobiorcę w umowie kredytu powiązanej z walutą obcą z odwołaniem do kursu waluty obcej ustalanego jednostronnie przez bank, bez wskazania obiektywnych kryteriów jego oznaczania, jest nietransparentne, pozostawia pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarcza kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz narusza równorzędność stron umowy kredytu. W konsekwencji postanowienia takie są niedopuszczalne jako kształtujące prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy, a ich bezskuteczność – niezależnie od dalszych postanowień umowy, w tym wyrażających ryzyko walutowe – może prowadzić do upadku umowy w całości (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22 i z dnia 9 września 2022 r., II CSKP 794/22, a także postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 kwietnia 2023 r., I CSK 3629/22 oraz powołane tam dalsze orzecznictwo). Stanowisko to Sąd Najwyższy artykułował z uwzględnieniem aspektu

proporcjonalności (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 grudnia 2023 r., I CSK 5651/22 i powołane tam szerokie orzecznictwo), przy czym wyrażane w tej mierze zapatrywanie odpowiada orzecznictwu unijnemu (por. odpowiednio wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 23 listopada 2023 r., C-321/22, *Provident Polska*, ECLI:EU:C:2023:911, w którym stwierdzono, że art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 – w związku z zasadami skuteczności, proporcjonalności i pewności prawa – nie stoi na przeszkodzie temu, by umowa kredytu zawarta między przedsiębiorcą a konsumentem została uznana za nieważną gdy zostanie stwierdzone, że nieuczciwy jest warunek tej umowy określający konkretne sposoby zapłaty kwot należnych tytułem rat oraz że umowa nie może dalej obowiązywać bez tego warunku).

Klauzule przeliczeniowe (spreadowe, kursowe) są zarazem ściśle związane z postanowieniami wyrażającymi ryzyko walutowe, ponieważ klauzula ryzyka walutowego nie może funkcjonować bez klauzuli określającej sposób przeliczenia zobowiązań stron w celu ustalenia ich wysokości. Klauzule te łącznie składają się na mechanizm indeksacji kredytu, usunięcie jednego z tych warunków rzutuje tym samym na istotę drugiego, nie mogą one zatem stanowić odrębnego przedmiotu oceny pod kątem abuzywności (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 29 kwietnia 2021 r., C-19/20, *I.W., R.W. przeciwko Bank BPH S.A.*, ECLI:EU:C:2021:341 i nawiązujący do tego stanowiska wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2023 r., II CSKP 820/23, a ponadto wyroki Sądu Najwyższego z dnia 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22, z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22, z dnia 28 lipca 2023 r., II CSKP 611/22 i z dnia 19 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22, a także postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 sierpnia 2023 r., I CSK 4599/22 oraz powołane tam dalsze orzecznictwo).

Wylimitowanie z umowy ryzyka kursowego, charakterystycznego dla umowy kredytu powiązanej z walutą obcą, do czego prowadziłyby dalsze wykonywanie udzielonego kredytu jako złotowego, niezależnie od sposobu ukształtowania jego oprocentowania (wskaźnik LIBOR, czy – jak sugerowano we wniosku – WIBOR), byłoby równoznaczne z tak daleko idącym przekształceniem umowy, że umowę taką należałoby uznać za umowę o odmiennej istocie i charakterze, co prowadzi do wniosku, iż po wylimitowaniu tego rodzaju klauzul

utrzymanie umowy o charakterze zamierzonym przez strony nie jest możliwe i przemawia za jej nieważnością (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, nr 2, poz. 20). Stanowisko to zostało podzielone w licznych późniejszych rozstrzygnięciach Sądu Najwyższego (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 kwietnia 2022 r., II CSKP 15/22, z dnia 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22, OSNC-ZD 2022, nr D, poz. 45, z dnia 26 stycznia 2023 r., II CSKP 722/22, z dnia 25 maja 2023 r., II CSKP 1311/22 i z dnia 28 lipca 2023 r., II CSKP 611/22, a także wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 405/22, z dnia 24 czerwca 2022 r., II CSKP 10/22 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 listopada 2022 r., I CSK 2237/22 i powołane tam dalsze orzecznictwo).

W zakresie, w jakim wniosek wskazywał na możliwość uzupełnienia luki powstałej po eliminacji z umowy niedozwolonych klauzul przeliczeniowych w drodze odesłania do art. 358 § 2 k.c. lub przepisów innych ustaw, pomijał on warunki dopuszczalności tego zabiegu, który, zgodnie z utrwaloną judykaturą, może być rozważany tylko wtedy, gdyby brak zastąpienia niedozwolonego postanowienia narażał konsumenta, przez upadek umowy w całości, na szczególnie niekorzystne skutki, przy czym decydujące w tym zakresie jest zdanie konsumenta (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 sierpnia 2022 r., I CSK 1669/22 i wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22 oraz przywołaną tam wcześniejszą judykaturę). Za podstawę utrzymania umowy po wyeliminowaniu z niej wadliwych postanowień nie może służyć także art. 69 ust. 3 pr. bank. (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 20 października 2023 r., II CSKP 820/23 i z dnia 19 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22).

Poglądy te korespondują z wyrokiem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 16 marca 2023 r., C-6/22, *M.B.,U.B., M.B. przeciwko X S.A.*, ECLI:EU:C:2023:216, w którego sentencji stwierdzono m.in., że przepisy dyrektywy 93/13 stoją na przeszkodzie temu, by sąd krajowy po stwierdzeniu nieuczciwego charakteru warunku umowy zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem mógł zarządzić lukom wynikającym z usunięcia nieuczciwego warunku zawartego w tej umowie przez zastosowanie przepisów prawa krajowego, które mogłyby mieć zastosowanie do rozważanej umowy tylko odpowiednio lub

przez analogię i które odzwierciedlają regułę obowiązującą w krajowym prawie zobowiązań. W wyroku tym przyjęto również, że sąd krajowy nie może odmówić unieważnienia umowy – jeżeli po eliminacji postanowień abuzywnych nie może ona zostać utrzymana zgodnie z przepisami prawa krajowego – jeżeli konsument w sposób wyraźny się o to zwrócił (por. w tej kwestii także wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22 i powołane tam dalsze orzecznictwo unijne). We wcześniejszym wyroku z dnia 18 listopada 2021 r., C-212/20, *M.P., B.P. przeciwko „A.”*, ECLI:EU:C:2021:934, Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej jednoznacznie wykluczył natomiast dokonywanie przez sąd krajowy takiej wykładni umowy, która zmierzałaby do łagodzenia nieuczciwego charakteru postanowienia umownego, nawet jeżeli wykładnia taka odpowiadałaby wspólnej woli stron.

W zakresie wątpliwości związanej z zasadnością kwalifikacji prawnej umów kredytu denominowanego, względnie indeksowanego jako „kredytów udzielonych w złotych polskich” z wniosku nie wynikało, z jakich przyczyn kwestia ta – zdaniem skarżącej – mogłaby rzutować na wynik postępowania kasacyjnego. O tym, że art. 69 ust. 3 pr. bank. nie może stanowić podstawy utrzymania umowy, takiej jak zawarta w sprawie rozstrzygniętej zaskarżonym wyrokiem, po wyeliminowaniu z niej wadliwych postanowień, była mowa już wcześniej.

Sąd Najwyższy wielokrotnie odnosił się również do problematyki interesu prawnego jako przesłanki skuteczności powództwa o ustalenie prawa lub stosunku prawnego (art. 189 k.p.c.) w zestawieniu z możliwością wytoczenia powództwa o zasądzenie świadczenia, także w kontekście sporów dotyczących umów kredytu powiązanych z walutą obcą. Interes ten powinien być pojmowany w sposób elastyczny, z uwzględnieniem celów, jakim odpowiada sądowa ochrona prawna, a także przedmiotowych granic prawomocności materialnej wyroku (art. 365 w związku z art. 366 k.p.c.) (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2022 r., II CSKP 163/22 i z dnia 20 czerwca 2022 r., II CSKP 701/22, a także postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2023 r., I CSK 3622/22 i powołane tam orzecznictwo). W wyroku z dnia 23 listopada 2023 r., C-321/22, *ZL, KU, KM przeciwko Provident Polska S.A.*, ECLI:EU:C:2023:911, Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej stwierdził ponadto, że dyrektywa 93/13

sprzeciwia się takiej wykładni przepisów krajowych, która negowałaby interes prawny jako przesłankę powództwa zmierzającego do stwierdzenia bezskuteczności nieuczciwego warunku umownego z tego tylko powodu, że konsumentowi może przysługiwać powództwo o zwrot nienależnego świadczenia, lub gdy może się on powołać na tę bezskuteczność podejmując obronę przed powództwem zmierzającym do zasądzenia świadczenia opartego na takim warunku umownym.

W zestawieniu z przywołanym orzecznictwem unijnym i Sądu Najwyższego wywody wniosku nie stwarzały podstaw do przyjęcia, aby w objętej nim materii konieczna była kolejna wypowiedź Sądu Najwyższego, z uwzględnieniem publicznoprawnych, ponadindywidualnych funkcji skargi kasacyjnej.

Należało tym samym odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2, art. 98 § 1-1¹, art. 108 § 1, art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

[wr]

[ms]